

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

Verordineerd tot het leven

"En er geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven."

Handelingen 13:48b

Middel

Door de oversten der synagoge in Antiochië was aan de apostelen gevraagd om te spreken. Vanuit de heilsgeschiedenis van Israël verkondigden ze de vergeving der zonden door Jezus Christus. Als de synagoge uitgaat, vragen de heidenen hen dringend om dezelfde woorden ook tot hen te spreken. De volgende sabbat komt bijna heel de stad samen in de synagoge. De joden worden met nijdigheid vervuld en spreken tegen wat door Paulus wordt gezegd. Dat doen ze door te lasteren. Laster is altijd het wapen dat de boze gebruikt tegen het zuivere Woord van God. Maar Paulus en Barnabas betuigen hen dat eerst tot de Joden het woord is gebracht. Maar omdat zij zich het eeuwige leven niet waardig oordeelden, zijn ze naar de heidenen gegaan. Dat heeft de Heere geboden: "Want Ik heb u gesteld tot een licht der heidenen." Als de heidenen dit horen, verblijden ze zich. Ze prijzen het Woord des Heeren. Want deze genade geldt ook hen! Werd het ons tot blijdschap? Door middel van het Woord wordt de zaligheid verkondigd zonder aanzien des persoons! Verstaan we de boodschap: door Dezen wordt een ieder die gelooft, gerechtvaardigd! Dus ook de heiden kan zalig worden. Ook de zondaar en goddeloze kan recht voor God staan. Je hoeft zelf niets mee te brengen. Er is redding door het geloof alleen! Verblijd het u? geeft dat moed? Grijp het middel nog aan! De prediking is het middel waardoor God Zijn genade verheerlijkt.

Heilgeheim

En er geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven. In een vertaling staat: allen die de juiste gezindheid voor het eeuwige leven bezaten, werden gelovigen. Dit doet echter geen recht aan de tekst. Die spreekt van

de Goddelijke verkiezing. Geordineerd – die van eeuwigheid er toe bestemd zijn. Uit genade is eeuwig leven te verkrijgen. Dat is hetzelfde, voor jood en heiden. Het geloof dat hier wordt bedoeld is niet het historisch geloof. Dit is het ware geloof, waardoor die blijde heidenen zich onderscheiden van de joden die Christus verwerpen. Dat geloof is niet uit de mens. Het is Gods gave. Hoe krijg ik dat? Het geloof is uit het gehoor. Heeft dat Woord bij u krachtig gewerkt? Uit onszelf begeren we dat nooit. Bij ons geen juiste gezindheid voor het eeuwige leven. Maar de Heilige Geest werkt door het Woord ontdekkend en maakt in het hart plaats voor Christus. De joden die het evangelie verwierpen waren in hun ogen vroom. Zij hadden Hem als Zaligmaker niet nodig. Maar als de Heere onwederstandelijk gaat werken, gaat alle wettische vroomheid er aan. Dan moet ik als een vijand met God verzoend worden. Ze worden als doodschuldigen in zichzelf ingewonnen voor Gods recht. Ze vinden leven voor hun ziel waar dit wordt verklaard. Dat is het heilgeheim van Gods genade.

Wonder

Onwaardig en zonder recht! Voor zulken is het een wonder dat zij tot geloof komen die ertoe geordineerd zijn. Dat spreekt van het vrijmachtige werk van God. Dan wil ik niet in zielsgestalten worden opgebouwd. Het moet komen tot de geloofsomhelzing van Christus! Daar ligt immers de vaste grond der zaligheid. De eeuwige verkiezende liefde in het werk van die vernederde Midde-laar is het fundament.

U kunt dan misschien nog niet zeggen verkoren te zijn. U durft de gerechtigheid van Christus nog niet te eigenen. Maar u gaat kennen de kracht van Gods Woord. Een zaligmakende kracht voor ieder die gelooft. In de geloofsoefening leert u blijdschap en troost vinden in de Heere. Dan wordt het een wonder: verordineerd te zijn tot het eeuwige leven. Gods werk kan niet gebroken worden. Zijn genade is onwederstandelijk. En

de vruchten van die verkiezing komen openbaar: droefheid naar God, honger en dorst naar de gerechtigheid.... Verkoren om dat evangelie te horen. Verkoren om buiten mezelf in Christus alleen alle heil te zoeken. In en door Hem is er eeuwig leven. Dan kan het niet anders of het wordt eeuwig leven om God te loven: door U alleen!

En het gebed stijgt op: wilt U de prediking gebruiken om ook mij die verkiezende genade te schenken? Het welbehagen zal immers gelukkig voortgaan door de hand van de Knecht des HEEREN!

J.P. Boiten

VAN DE REDACTIE

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie geplaatst van ds. J.P. Boiten over Handelingen 13:48b "Verordineerd tot het eeuwige leven." Ds. J.M.J. Kieviet schrijft een artikel over het onlangs verschenen boek van ds. M.A. Kempeneers "Waar is ons kind?" Daarmee onderbreekt hij zijn serie over de verzegeling met de Heilige Geest. Binnen afzienbare tijd hoopt hij hier weer mee verder te gaan. Ds. P. Roos schrijft over de rechtvaardiging zoals de Catechismus dat in zondag 23 verwoordt. Ds. P. den Butter schrijft een eerste artikel over "woorden van Agur." Ds. M.C. Tanis vraagt aandacht voor de tweede brief van Paulus aan Timotheüs "Gods werk geeft blijdschap en perspectief". Van Ds. K. Hoefnagel deze keer geen bijdrage. Uit het gedachtegoed van Boston is geput voor een derde artikel over de bekering. Ook is een artikel over profetie opgenomen.

Rotterdam – Kralingen

Zaterdag 30 juni is br. A. Hoekman bevestigd worden tot predikant van de Chr. Geref. Kerk te Rotterdam-Kralingen. Bevestiger was ds. K. Visser van Barendrecht. In een volgend nummer van ons blad hopen we hierop terug te komen.

Zendingsdag Elburg

D.V. woensdag 25 juli in het gebouw van de Geref. kerk, Vrijheidsstraat 1 te Elburg.

Ontmoetingsdag Urk

D.V. zaterdag 15 september. Noteert u deze datum alvast. Sprekers: ds. K. Hoefnagel, ds. P. den Butter, ds. J.M.J. Kieviet en ds. P. Roos.

Verschijsning volgend nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 26 juli verschijnen, dus over drie weken. Kopij graag binnen donderdag 19 juli. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

AvH

DE BEKERING 3

De bekering bestaat niet alleen uit de vernedering voor God, maar ook hieruit dat de ziel zich tot God keert door zich van de zonden af te keren. Beseft van zonde, schaamte en droefheid vanwege verkeerde daden zonder terugkeren tot God is niet de waarachtige bekering. Bekering kan heel goed omschreven worden met het woord 'terugkeer.' Door bekering komt de zondaar tot zichzelf. We lezen dat

van de verloren zoon. Ook de terugkeer van de zondaar tot God behoort tot de waarachtige bekering. De ziel die tot zichzelf komt, komt opnieuw tot God.

Afkeren van de zonden

Bekering gaat gepaard met het zich afkeren van de zonden en de afgoden. Hier valt te denken aan een reiziger die de verkeerde kant op gaat. Zo'n reiziger verlaat de verkeerde weg en gaat de goede weg zoeken. Wie berouw heeft over de zonden kan er niet mee doorgaan. Hij kan niet voort blijven gaan op de zondige weg die hij tot dan toe bewandelde. Hij krijgt immers een afkeer van de zonde en een verlangen naar Gods wil te leven. Onbekeerden blijven gebonden aan hun zonden en begeerten. Bekering maakt hier los van. De zonden kleven dan nog wel aan de ziel, maar de ziel niet meer aan de zonden. Voordat een mens bekeerd wordt, jaagt hij de zonde na. Na de bekering is het juist andersom: dan jagen de zonden Gods kind na. De zonden achtervolgen hem. Boston vergelijkt de zonden van bekeerden met de grafklederen van de opgestane Lazarus. De hoogachting die er was voor de zonden verandert in minachting. Er is geen liefde meer tot de zonden, maar veroordeling ervan. Genade en heiligheid worden nu hoger gewaardeerd dan zonde en slechtheid. In het hart is het besluit gevallen de Heere te dienen. De zonde wordt niet meer bemind, maar gehaat. Er leeft in het hart afschuw van de zonde. Er is verlangen verlost te zijn van de zonde zoals een gevangene ernaar verlangt dat de boeien van hem afvallen.

De bekering is te zien aan de levenswandel. De weg der zondaren is immers verlaten. De begeerten van het vlees laat hij verhongeren en hij spijskt het lichaam van de zonden met al zijn leden aan het kruis van Christus. Hert verschil tussen de schapen van Christus en de bokken van de duivel is te zien. Als Gods kind een vreselijke misstap begaat, blijft hij er niet in liggen, maar hij herstelt zich weer door bekering. Het is onmogelijk bekeerd te zijn en door te leven in de zonde. Niet alleen in het openbaar, maar ook in het verborgene wordt er tegen de zonde gestreden. Is dat zo bij u?

Er is strijd ontbrand tegen de wereld, de duivel en het vlees. Dat is een geestelijke strijd in het leven van de bekeerden. De oorlog tegen de zonde is uitgeroepen en wordt aangegaan. De kwade ranken worden gehaat en er is liefde tot Gods wet. Een farizeeër heeft het druk met de buitenkant, maar wie bekering mag kennen heeft het het moeilijkst met de binnenkant, met de zonden in zijn hart. Het zich afkeren van de zonden is een

voortdurende zaak. Het is niet zo dat dit beperkt is tot het allereerste begin van de bekering.

Het zich afkeren van de zonden is vrijwillig: het komt voort uit het hart. Het is ook oprecht. Een boetvaardige keert zich oprecht van zijn zonden af omdat de zonden in strijd zijn met Gods heiligheid, omdat ze God beledigen, Zijn Zoon onteren en Zijn Geest bedroeven, Zijn wet overtreden en Zijn beeld vervormen.

Het zich afkeren van de zonden is allesomvattend. Alle leugenpaden worden gehaat (Psalm 119:104). Wie zich oprecht afkeert van één zonde, keert zich van alle zonden af. Gedeeltelijke verandering is niet oprecht. De Heere eist immers het gehele hart.

Een druppel vergif maakt een hele beker wijn dodelijk. Een zonde die overgebleven is maakt alle veranderingen waardeeloos.

Echte afkering van de zonden kan geen uitstel lijden. In de bekering wordt het wegwerpen van de zonden niet uitgesteld. Een rechteroog dat zondigt moet onmiddellijk uitgerukt worden.

Echte bekering is een zaak van het hart. Dan keert men zich zelfs van de zonden af die het meest bemind werden. Bekering betekent ook zich afkeren van datgene wat verleidelijk is in de zonden. Boston spreekt van de handel waardoor de zonden grip op iemand hebben. Er is een mijden van de gelegenheden tot zondigen. Waakzaamheid in situaties die gemakkelijk tot zondigen brengen wordt gevonden. Ook is er een zich afkeren van het genieten van de vruchten van de zonden.

Bekering komt ook hierin uit dat men vergoedt of herstelt wat op een verkeerde manier van anderen genomen is. Zacheüs deed dit (Lukas 19:8). Als hij iets door bedrog ontvreemd had zou hij dat vierdubbel wedergeven. Als de eer van iemand is aangetast, dient dit zo mogelijk ook hersteld te worden. Ook als de eer van God is benadeeld dient dit goed gemaakt te worden.

Er dient een afkeer te zijn van de zonden die de Heere getart hebben en die Zijn toorn opwekken. Treuren over de zonden en afkeer van de zonden gaan samen. Een uitwendig afkeren van de zonden zonder innerlijke afkeer van het hart deugt niet. Een uitwendige verandering kan vrij gemakkelijk tot stand gebracht worden. Maar het gaat om het afwenden van het hart van de wereld en de begeerten van deze wereld. Bekering duurt niet een dag of een jaar, maar het gehele leven. Treffend zegt Boston op blz. 104 "de zonden volgen ons, terwijl wij ervandaan vluchten." Het hele leven van een christen is oorlog tegen de duivel, de wereld en de zonde. Het is nood-

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren, Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 8,50 per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 8 dollar per jaar.

Advertenties € 0,38 per mm

met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

zakelijk zich van de zonden af te keren. Er staat immers duidelijk in de Bijbel: "Indien gij u niet bekeert, zult gij allen insgelijks vergaan."

Tot God keren

Wie zich bekeert, keert tot God terug. We lezen in Hosea 6:1 "Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE." Door de zonde verlaat een mens God, door bekering keert een mens terug tot God. Die terugkeer valt te vergelijken met de terugkeer van een weggelopen slaaf naar zijn meester of de terugkeer van de verloren zoon tot zijn vader.

De zonde doet een mens God verlaten om het bij de schepselen te gaan zoeken. De Springader des levenden waters wordt verlaten om gebroken bakken uit te houwen die geen water houden. Door bekering keert de zondaar terug tot God.

De mens moest God gehoorzamen als zijn Meester en Heere. Door de zonde verlaat de mens zijn Meester en Heere. Door bekering keert hij tot Hem terug. De zondaar keert zich af van de wetten van God, maar wie zich bekeert, keert ook terug tot Zijn wetten. De brede weg wordt vaarwel gezegd en de smalle weg wordt bewandeld.

Door bekering gaat de zondaar God liefhebben als Meester en Heere. In het hart van de zondaar leeft haat tegen God. Door bekering komt er liefde tot God in het hart. Wie bekeerd wordt gaat zien dat God het waard is eeuwig gediend te worden. De bekeerde ziel kiest God als enige Heere en Meester. Het is het vaste voornemen van het hart de Heere te dienen. Zonder tegenzin wordt de Heere dan gediend. Het dienen van God wordt beschouwd als het hoogste geluk. Het dienen van de Heere wordt als de ware vrijheid beleefd.

Wanneer de zondaar terugkeert, gaat hij God gehoorzamen. Toen Saulus was neergeveld op de weg naar Damascus vroeg hij: "Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?" De dienaren van God willen de Heere gehoorzamen, zij willen hun plicht volbrengen, zij willen doen wat de Heere van hen vraagt. Met hart en ziel wordt gedaan wat de Heere eist. Er is een begeerte tot Gods bevelen. Er is een vermaak in de wet van God naar de inwendige mens. Er is de begeerte heilig te zijn, omdat God heilig is. Wie bekeerd wordt keert tot God terug om nooit weer te worden wat hij geweest is. Wat het ook kost, het is de begeerte van het hart de Heere te gehoorzamen. De nieuwe gehoorzaamheid wordt gekend.

Voornemens zonder pogingen zich aan die voornemens te houden, zijn niet goed. De ware boetvaardige zal ernaar streven om alles te doen wat hij kan. Wie

bekeerd wordt, keert niet alleen terug tot enkele plichten, maar tot alle plichten. Hij wil ook weten wat zijn plicht is. Als hij het weet, wil hij zijn plicht vervullen. De plicht ten aanzien van God en de naaste wordt gedaan. Die plicht wordt niet alleen met het verstand, maar ook het hart vervuld. Wie bekeerd wordt, wordt gedreven door de liefde tot God. Als de boetvaardige terugkeert, keert hij oprecht terug. Hij doet dit niet geveinsd of huichelachtig, maar met zijn hele hart. Een verdeeld hart is de Heere een gruwel. Niemand kan immers twee heren dienen. De boetvaardige keert terug om voor eeuwig de Heere te dienen. Wie voor een tijd terugkeert, is niet echt bekeerd. De boetvaardige komt welwillend en van harte terug. Op het moment dat het hart verbroken wordt door oprechte bekering, keert de ziel zich tot God en keert zich af van de zonden. De terugkeer tot God is een volkomen terugkeer. Alle plichten worden betracht, al is het nog zo moeilijk en zwaar voor vlees en bloed. De boetvaardige buigt

WOORDEN VAN AGUR (1)

De ganze Heilige Schrift is het Woord van God. Of we het nu lezen in Genesis, in Jeremia, in Lukas of in de Openbaring, overal komen we in aanraking met de woorden van de Heere en overal hebben die woorden gezag en verdienen ze ons geloof en onze gehoorzaamheid. 'Al deze boeken ontvangen we voor heilig en canoniek', zo belijden we met de Nederlandse Geloofsbelijdenis van al de zesen-zestig boeken van zowel het Oude als het Nieuwe Testament.

Wijshedsliteratuur

Dit wil echter niet zeggen dat al die boeken een zelfde karakter hebben en van hetzelfde literaire genre zijn. Dat is bepaald niet zo. Er zijn boeken, die we historische boeken noemen. Er zijn ook zogeheten profetische geschriften. Er zijn brieven. Maar er zijn ook boeken die we gewoonlijk wijsheidsboeken noemen. Dat zijn de boeken, die de bedoeling hebben ons wijsheid te leren. Levenswijsheid wel te verstaan. De inhoud van die boeken heeft niet zozeer te maken met de ware leer, maar meer met het leven en hoe dat dient te zijn. Wat we hebben te doen en wat we hebben te laten en hoe we in verschillende situaties hebben te beslissen - dat zijn de zaken die daarin aan de orde komen. En dat alles - en dat is nu juist het kenmerkende van dit soort boeken in de Bijbel - vanuit de vreze des Heeren. Onder dit soort literatuur rangschikken we bijvoorbeeld de boeken Spreuken en Prediker.

We komen dit soort wijsheidsliteratuur

onvoorwaardelijk voor de Heere. Zonder tegenspreken wil hij doen wat God wil.

Een gedeeltelijke verandering is niet voldoende. Er dient een afkeer te zijn van de zonden en een toekeer tot God. Het kwade dient weggedaan te worden en er dient vervulling te zijn met het goede. We lezen immers in Jesaja 1: 16 en 17 "Wast u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor Mijn ogen weg, laat af van kwaad te doen. Leert goed te doen."

Mag u iets van weten, kennen en beleven van het afkeren van de zonden en het terugkeren tot God? Die twee zaken behoren immers tot de waarachtige bekering. Wie niets van deze twee zaken kent, kent de waarachtige bekering niet. Laten we ons daaraan toetsen.

N.a.v. Berouw, Thomas Boston, gebonden, 312 blz., € 21,90, Uitgeverij De Banier, Utrecht, ISBN 978-90-336-0725-7.

A. van Heteren

niet alleen tegen in de Bijbel. Ook buiten Israël werd de wijsheid beoefend en ook daar kwam dit soort literatuur voor. Maar daar lag het uitgangspunt natuurlijk niet in de vreze des Heeren. Die vreze des Heeren was ook niet het doel van dit soort literatuur zoals we dat buiten Israël tegen komen. De wijsheid daar was de wijsheid 'van beneden', terwijl de Heere ons in Zijn Woord via de wijsheidsleraren de wijsheid die 'van boven' is zoekt bij te brengen.

De meest bekende wijsheidsleraar is Salomo geweest. In 1 Koningen 3 lezen we hoe hij aan deze wijsheid kwam. Bij zijn aanvaarding van de regering over Israël als opvolger van zijn vader David mocht hij de Heere een verzoek doen. Hij zag tegen de taak op en om die reden vroeg hij om wijsheid om zo in staat te zijn de taak te kunnen uitvoeren. Die keus behaagde aan God en Salomo ontving wijsheid. Hij ontving die zelfs in zeer grote mate, zodat zijn wijsheid wijd en zijd vermaard werd. We lezen: *En de wijsheid van Salomo was groter dan de wijsheid van al die van het oosten en dan alle wijsheid der Egyptenaren. Ja, hij was wijzer dan alle mensen; dan Ethan, de Ezrahiet en Heman en Chalcol en Darda en de zonen van Mahol; en zijn naam was onder alle heidenen rondom* (1 Kon. 4:30,31).

Die wijsheid komt tot uiting onder meer in drieduizend spreken en duizend en vijf liederen, zoals blijkt uit 1 Kon. 4:32. Heel wat van die uitingen van Salomo's

wijze geest vinden we in het bijbelboek dat Spreuken heet. Het is dus kennelijk zo, dat veel van de wijsheid van Salomo op schrift gesteld is onder de inspiratie van de Heilige Geest. Waarmee dan tegelijk gezegd is, dat de Heere Zelf die wijsheidsliteratuur gewild heeft ter onderwijzing van Zijn volk van alle tijden en plaatsen. En de kerk en haar dienaren doen er daarom ook goed aan geregeld aan deze delen van de Bijbel aandacht te besteden, opdat deze geïnspireerde bijbelgedeelten niet ongebruikt blijven.

Agur

Salomo is echter niet de enige wijsheidsleraar, die we uit de Bijbel kennen. In het boek, dat voor het grootste deel van zijn hand is - het boek Spreuken - treffen we ook woorden van anderen aan. In het laatste hoofdstuk vinden we de woorden van koning Lemuël. Terwijl het voorlaatste hoofdstuk op naam staat van een zekere Agur.

Welnu, het is naar de woorden van Agur dat we willen gaan luisteren. We zullen ontdekken dat er veel onderwijs in zit en dat er diverse uiterst praktische lessen uit getrokken kunnen worden.

Het gaat ons dan wel om de woorden van Agur en niet om de man van wie deze woorden afkomstig zijn. Trouwens, wat zouden we over hem kunnen zeggen? We weten nauwelijks iets van hem af. Was hij een Jood? Of misschien iemand van buiten Israël, die evenwel toch door de Heere gebruikt is om deze dingen te schrijven, die dan weer door de Heilige Geest gebruikt zijn als onderdeel(tje) van het Woord Gods?

Hij heet Agur, maar het is niet eens helemaal zeker of dit een eigenaam is. Het kan zijn, dat het woord Agur verstaan moet worden als een aanduiding van wat deze schrijver gedaan heeft: verzamelen. Het is namelijk mogelijk om het begin van vers 1 van Spr. 30 te lezen als: De woorden van de verzamelaar, de zoon van de gehoorzame. Op dit punt komen we dus niet veel verder.

Of hij een Jood was, hangt heel erg samen met de vraag hoe we het volgende woord in vs. 1 moeten verstaan: het woord 'last'. Dit woord komt met name in de geschriften van de profeten meer dan eens voor. Daar ziet het dan op een geladen boodschap; een boodschap, die de profeet heel zwaar gewogen heeft en waar hij onder gebukt is gegaan. Maar die betekenis is hier niet waarschijnlijk. Zo kunnen we de woorden van Agur niet interpreteren. Het gaat hier niet om een boodschap, die als een last op het volk wordt gelegd, maar om zeer praktische

onderwijzingen, zelfs van geheel andere aard dan profetieën.

Het is dan ook best mogelijk, dat we het woord dat hier gebruikt wordt helemaal niet moeten vertalen, maar dat het wijst op de plaats waar Agur vandaan kwam, namelijk uit Massa. Dan zou hij afkomstig hebben kunnen zijn uit Edom. Onmogelijk is dat geenszins, aangezien er onder het volk van de Edomieten heel wat wijzen zijn geweest, zoals blijkt uit bijvoorbeeld Obadja:8.

Als het gaat over de persoon van Agur is er dus heel wat onzeker. Vandaar dat het zeker geen bewijs van wijsheid zou zijn als we aan die vraag wie hij was al te veel tijd zouden besteden. Laat het ons genoeg zijn dat de Heere deze man heeft willen gebruiken bij het totstand komen van Zijn Woord. En ook wat we van zijn hand hebben is daarom nuttig tot lering en onderwijzing. De vraag waar we mee bezig willen zijn is dan ook: Wat heeft God ons hier te zeggen?

Ithiël en Uchal

Toch moeten we eerst nog even een andere vraag onder ogen zien. Een vraag die samenhangt met het feit, dat in vs. 1 nog twee namen genoemd worden: Ithiël en Uchal. Wie zijn dat? Omdat we in de spreken van Salomo ook geregeld lezen, dat hij tot iemand spreekt - zijn leerling(en) - is wel verondersteld dat deze Ithiël en Uchal leerlingen van Agur zijn en dat Agurs woorden via deze leerlingen verder doorgegeven zijn. Waarom zou het zo niet zijn? Zo ging dat in die tijd.

Ik ben me echter bewust van het feit, dat er ook een andere verklaring wordt gegeven. En om eerlijk te zijn is die andere verklaring nu ook weer niet zo heel vreemd. Dan zou in het tweede gedeelte

van vs. 1 een uitroep van Agur staan, die bedoeld is als een soort inleiding op wat er onmiddellijk op volgt. Deze uitroep: Ik heb mij afgetobd, o God, ik heb mij afgetobd en ik ben ermee opgehouden. Agur zou op deze manier zeggen, dat hij zijn overpeinzingen als een zwaar werk heeft ervaren, als iets waarmee hij zich aftobde en dan ook nog teleurgesteld werd. Maar hoe aanvaardbaar deze gedachte ook moge zijn, ik houd me toch maar aan de meer eenvoudige opvatting dat Agur tot zijn leerlingen spreekt.

Wat zegt Agur dan? Hij begint met een zeer ootmoedige betuiging van zijn onwetendheid en dwaasheid. *Voorwaar, ik ben onvernuftiger dan iemand en ik heb geen mensenverstand; ik heb geen wijsheid geleerd noch de wetenschap der heiligen gekend.* Ja, dat klinkt inderdaad zeer ootmoedig. Meent hij wat hij zegt? Om eerlijk te zijn, als we mensen zulke krasse uitdrukkingen horen gebruiken om hun eigen onkunde en domheid uit te spreken dan vinden we dat op z'n zachtst gezegd wat overdreven. En we zijn geneigd zulke uitspraken niet helemaal serieus te nemen.

Begrijpelijk, want er is ook zoiets als valse ootmoed. Het komt voor, dat mensen in de krachtigste bewoordingen zichzelf menen te moeten veroordelen, maar de vraag is of ze het nu ook echt menen. We kunnen wel eens wat zeggen, maar woorden zijn soms erg goedkoop en zeer gemakkelijk uitgesproken.

Nemen we Agurs woorden hier dus ook maar met een korreltje zout? Of hebben we hier te maken met iemand die wel degelijk - en dan ook nog op de school van de Heilige Geest - onderwijs gekregen heeft in een stuk zelfkennis? En is het vrucht van dat onderwijs dat hij deze dingen zegt?

P. den Butter

GODS WERK GEEFT BLIJDSCHAP EN PERSPECTIEF

Onder het schrijven aan Timotheüs komt Paulus voor de aandacht hoe het geestelijk was met Timotheüs. Het ware geestelijke leven wordt door hem gekend. Het is geen schijn. Timotheüs is geen huichelaar. Zijn belijden is een zaak van het hart. Daar is Paulus van overtuigd. Het getuigenis van Timotheüs, wat de broeders in Lystre een aantal jaren geleden hadden gegeven, werd door Paulus onderstreept. Timotheüs was geen vreemdeling van het leven der genade. Hij kon daar van spreken. Zijn leven was overeenkomstig zijn belijden. Duidelijk stond dit Paulus voor de aandacht. Naar zijn overtuiging mocht

Timotheüs bezitten het ongeveer indig geloof. Wat de Heilige Geest werkt is zuiver, oprecht en waar. In het leven waarin de Heere werkt, gaat de Heilige Geest zo werken. We weten wat de Heere zei van Nathanaël: *voorwaar een Israëliet in welke geen bedrog is.* Als het goed is zal een ambtsdrager nagaan of er het leven des Heeren is. Op huisbezoek zal het bijzonder aan de orde komen. Want huisbezoek is zielsbezoek. Ook tijdens het huisbezoek of tijdens het tweegesprek komt aan het licht of de ambtsdrager er zelf kennis aan heeft. Leven zoekt contact. Dat contact was tussen Paulus en Timotheüs ontstaan. Hij mocht Ti-

motheüs zelfs noemen zijn zoon. Laten we er niet aan voorbijgaan wat Paulus schrijft. Hij schrijft dat het ongeveinsd geloof in Timotheüs was. Gelijk het zaad in de aarde terechtkomt, zo komt het geloof in het hart en gaat van daaruit werken. Vandaar dat Paulus ook aan de gemeente te Efeze heeft geschreven dat het geloof een gave van de Heere is. Naast het denken aan Timotheüs en wat hij bezitten mag, denkt Paulus aan de grootmoeder van Timotheüs Loïs en aan zijn moeder Eunice. Beiden kent Paulus. Ook aan hen is een onverbreekelijke band. Een eeuwigheidsband. Duidelijk bemerken we weer dat Paulus geen letterknecht was. Hij behoorde tot het huisgezin van de Heere. Bij beiden, moeder en dochter, heeft hij iets ontdekt. Het geloof woont in beider harten. Welk een blijdschap geeft dit wanneer dit bemerkt wordt. Gods knechten zijn verheugd wanneer zij het leven der genade bemerken. Het geloof gewerkt door Gods Geest. In zondag 25 van de Catechismus staat dat het geloof van de Heilige Geest is, Die werkt het geloof in de harten door de verkondiging van het heilig Evangelie. Het is opvallend wat Paulus schrijft. Hij schrijft dat het geloof in hen woonde. Letterlijk staat er: het was in het hart komen wonen of begonnen te wonen. Niemand wordt met het geloof geboren. Komt het geloof in het hart, dan wordt het hoofdbewoner. Het geloof krijgt het voor het zeggen. Het werkt hartelijke droefheid en hartelijke blijdschap. Het werkt in op het denken en het spreken. Het geeft koers aan het leven. Er is geloofsbelijden in handel en wandel. Nu moeten we onthouden dat het ware geloof gebruik maakt van het historische geloof. We gaan belijden wat we weten uit het Woord van de Heere en het belijden der vaderen. Men krijgt een geheiligd verstand. De belijdenisschriften hebben zeggenschap. Er wordt naar geluisterd en gehandeld. Wat men gehoord heeft of hoort in de kerk, wat men geleerd heeft op de catechisatie, wat men gelezen heeft of leest, gaat spreken. In Zijn wijsheid brengt de Heere voor de aandacht wat nodig is. Meestal geleidelijk aan. Het heeft betrekking op de kennis van de drie – enige God. Op de leer der zaligheid. Op het leven in de

vreze des Heeren. Paulus wijst Timotheüs op de geestelijke band, het geestelijk leven wat in grootmoeder Loïs en in zijn moeder Eunice was, waarvan Timotheüs geen vreemdeling is. We zien hierin de werking van de Heere in de lijn van de geslachten. Nu heeft dit niets te maken met erfenis. Terecht is gezegd: genade is geen erfgoed. De Heere werkt wel in de lijn van de geslachten. We kunnen zingen: Zijn woord wordt altoos trouw volbracht, tot in het duizendste geslacht. De lijn van het verbond is er. Maar nu moeten we goed onthouden dat die lijn zeer breed is en niet beperkt blijft tot de gezinsgeslachten. De kerk staat daar niet buiten. Vandaar dat de prediking en het dopen van sprekende waarde zijn. De Doop verzegelt dat Gods Woord waarheid is. Zodat een ieder wie hij of zij ook is, mag bidden om te kennen wat Paulus schrijft: het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods. Rom. 10:17. Luther tekent hierbij aan: wanneer het gaat over de zon, zo kunnen we denken aan licht en warmte. Waar het licht en de glans heengaan daar komt ook de warmte. Waar het licht niet heengaat, daar blijft ook de warmte weg. Zo gaat het ook met het uitwendig Woord en de Heilige Geest. De Heilige Geest werkt nergens waar Hij niet tevoren door het Woord als door een buis in het hart komt. Aldus Luther. Onder de prediking mag uitgezien worden naar zegen. Er mag om gebeden worden. De vrucht is het kennen en belijden van hetzelfde geloof. Geloofsbeleving en geloofspraktijk. Er is verschil in generaties, maar Petrus heeft het in zijn tweede zendbrief (2 Petrus 1:1) over een even dierbaar, kostbaar geloof. Wat anderen met de discipelen, apostelen, hebben verkregen. In onze kanteekening lezen we een mooie verklaring. Het gaat over hetzelfde geloof, want hoewel het geloof van de een dikwijls groter en sterker is dan van de ander, zo is nochtans alle geloof als het maar een oprecht geloof is even dierbaar ten aanzien van hetgeen waar het geloof op steunt en hetgeen men door het geloof verkrijgt; waarom het ook één geloof genaamd wordt. Verwezen wordt naar Efeze 4:5. Waarvan acte!

M.C. Tanis

ZONDAG 23

Een moment?

Zondag 23 is in de Heidelberger Catechismus ongetwijfeld van centrale betekenis. Vroeger was het wel eens zo, dat predikanten beoordeeld werden op hun preek over deze zondag. Ging het over de rechtvaardiging, dan moest blijken hoe de voorganger stond tegenover de

praktijk van het geloofsleven. Was dit zuiver, dan was men gerust. Het had te maken met met een sterk accent op de rechtvaardiging in de vierschaar der consciëntie.

De rechtvaardiging werd gezien als "de grote zaak", waar de meesten nog voor stonden en waarvoor ze ook vaak wel

bleven staan tot aan de dood toe. De rechtvaardiging was een fase die soms heel ver verwijderd was van de wedergeboorte. Allerlei termen en uitdrukkingen, die ik hier niet allemaal zal noemen, gaven aan dat er heel wat kon zijn, terwijl de schuld nog open stond. Ook in onze tijd horen we deze klanken soms nog om ons heen en er heerst veel verschil van mening over deze feiten.

Ik was er, heel veel jaren geleden, eens bij toen ds. R. Kok sr. aan een bekende van hem vroeg hoe het erbij stond. Het antwoord van de vrouw luidde: "Ik sta nog voor de grote zaak". Zijn weder-vraag luidde: "Hebt u het wel eens mogen geloven?" Daarop antwoordde de vrouw bevestigend. Zijn raad aan haar luidde: "Dan moet u het 24 uur per dag geloven".

Dit voorval geeft dan aan welk gevaar er bestond als men sterk uitging van de eenmalige beleving van de rechtvaardigmaking, zoals men deze dan noemde. Men wist feitelijk precies waar men aangeland was op de weg ter zaligheid. Er was ook wel het besef van een nieuw leven, maar de volle, onaangevochten vastheid en zekerheid werd nog gemist. Anderen hadden daarover verteld. Op die manier kan er een zekere lijdelijke houding ontstaan. Er ontstond soms een bepaalde concurrentie tussen kinderen Gods. En ook een vastgeroest zitten op beleefde beloften en genaden. Terwijl juist Gods Woord aangeeft dat niet een wedergeborene, maar een goddeloze wordt gerechtvaardigd. En er moest dan heel wat gebeuren, om allerlei verkregen gronden kwijt te raken en te leren instemmen met de woorden van zondag 23, die een sterke zelfveroordeling inhouden. De orde des heils is geen ladder, die van sport tot sport hoger voert, integendeel. En bovendien, het is ook opmerkelijk dat men soms al zo lang en zo ver kon gekomen zijn zonder de kern van het geloof in Christus en Zijn vrij-spraak beleefd en geloofd te hebben.

In zijn Dogmatiek merkt wijlen Prof. Van Genderen op, dat niet ontkend kan worden dat sommigen de rechtvaardiging heel persoonlijk en diepgaand konden beleven, zoals hierboven geschetst, maar dat het gevaar niet denkbeeldig was dat men in een afwachtende houding terecht kwam. Dat is dan toch een belemmering voor het genadeleven.

Nu is het betreurenswaardig, dat met het afnemende spreken over de vierschaar der consciëntie, ook de geloofskennis van de rechtvaardiging zelf afgenomen lijkt te zijn. Anders gezegd: we horen niet alleen weinig meer over de momentelijke beleving van de rechtvaardiging, maar ook helaas steeds minder over de rechtvaardiging door het geloof zelf. Men spreekt in deze tijd meer

over zingevingen; men heeft andere behoeften dan in de dagen van de Reformatie. De zin van het leven vraagt meer aandacht dan de vergeving der zonden. Toch is dat laatste onopgeefbaar. De vraag wordt ons allen gesteld, nu en eens onontkoombaar: Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?

Een proces

Gods Woord spreekt immers helder en klaar over de rechtvaardiging, reeds in het OT., en dan met name in de psalmen (Psalm 6, 32, 51, 85, 130, 143 ea). Maar ook de profeten spraken er vaak over, zoals Jesaja 53 en Zacharia 3 bijvoorbeeld. Het is vooral Paulus die ervan weet in de Romeinenbrief en ook in zijn schrijven aan de Galaten. De Catechismus verbindt de rechtvaardiging meer met het geloof, dan met de beleving. Dus, kunnen we stellen, waar waarachtig geloof is, daar is ook het besef van het rechtvaardig zijn voor God? Het omgekeerde is in ieder geval waar. Geloof buiten de rechtvaardiging is geen waar geloof? Zo wordt het wel gesteld. Ds. Paauwe is bekend geworden vanwege deze stelling. Ik heb nog nooit echt het verschil kunnen ontdekken dat hem zou onderscheiden van meerdere dienaren, die ook een sterk accent plaatsen op het rechtvaardigend geloof. Iedere rechte prediker trouwens behoort dat zo te doen. Zonde en genade zijn de centrale thema's van de prediking. Christus is de grond van alle genade. Hij is de Poort ten leven en buiten Hem kan men niet werkelijk rusten. Maar rechte kennis van eigen nood en ellende is een onderdeel van het leven uit Christus (Profeet), evenals de heiliging deel uitmaakt van Zijn Koninklijke bediening. Bloesem behoort bij het vruchtbeginsel en het zou dwaas zijn de bloesem weg te slaan omdat het nog geen volgroeide appel is. Het genadeleven gaat niet op in de zekerheid. Er leidt een weg naartoe. Nu kan men wel op de weg naar de vrijstad zijn en dat is een verblijdende zaak, maar men kan op die weg niet op een rustbank langs de weg gaan zitten. Er was sprake van een voortgedreven worden naar de hoornen van het altaar. Diezelfde houding moge een ieder kenmerken, die waarlijk op weg is naar Christus. Dan is het: Niets is er waar ik in kan rusten. Nu zal de ene prediker een scherpere lijn aangeven dan de ander. Mogen zondaren bemoedigd worden, terwijl ze de bewuste kennis der vrijspraak nog missen? Hoeveel beloften zijn er juist niet voor de door onweders voortgedrevenen, de ongetroosten!

Het is het meest Bijbels als in de eerste beginselen al reeds de grondtrekken ingewikkeld zijn van het volle heil in Christus. Een geloof in beginsel, dat dan meer

en meer uitgediept wordt door een toemenen en opwassen in de kennis van Christus Jezus. Maar de dingen liggen voor eigen waarneming lang niet altijd zo helder en duidelijk als wel te wensen zou zijn. Dat geeft dan toch veel strijd en gemis en twijfel. En voor al deze kwalen is toch maar één middel.

De kern

Ik onderstreep dus de noodzaak van het zoeken naar de vrijspraak, en dan is het allermeele nodig dat deze gehoord wordt in de vierschaar Gods. Dat gericht Gods is van oneindig veel meer gewicht dan de vierschaar in het hart! Waarom? Ieder, die de Heere vreest, zal vastheid zoeken en houvast begeren in Christus, als het goed is. Hoe rechtvaardig voor God? Voor God! Daar gaat het om. Er zijn mensen, die zichzelf rechtvaardigen, zoals de Farizeeër deed. Niet de eigen rechtbank van mijn hart, maar die van de hoogste Rechter maakt alles uit. Bij de rechtvaardiging behoort juist, volgens de bekende woorden van de Heildelberger, dat mijn geweten mij aanklaagt. Het geweten is dus niet de rechter, die het beslist. Een scharnier in dit antwoord is juist, dat het eigen geweten geheel en al aan de kant van de Rechter is komen te staan. Het stemt volkomen in met de beschuldiging van het gericht. Dus de vierschaar van het geweten moet heenwijzen naar de vierschaar Gods.

Niet het geweten, maar:"nóchtans God, zonder enige verdienste mijnerzijds, uit louter genade mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent". God spreekt vrij. Als uw kerkenraad de beste gedachten van u heeft, is dat misschien een steun, maar het zegt lang niet alles. Als de mensen u ervoor houden, hoeft dat niet verkeerd te zijn, maar u kunt er niets mee. Geen goed gerucht kan u redden, geen goede naam, maar alleen de uitspraak van de daartoe bevoegde rechter maakt uit wie u bent. Als u in een bepaalde zaak bericht hebt gekregen van het hof, dat u onschuldig bent, maakt dat bericht een einde aan de onzekerheid. Het stempel van de rechter. Zo ook hier. Niet de buurvrouw, niet de mensen, niet de buurt, maar alleen de officiële uitspraak van de hemel is beslissend. Dat is de kracht van de rechtvaardiging. Dat maakt aan alle twijfels een einde. Het hoogste hof zegt: "Komt dan, laat ons samen richten...." Ik boog me en geloofde en mijn God sprak mij vrij. Dat is de uitnemende rijkdom van het rechtvaardigende spreken Gods. Dan worden we gebouwd op de hoeksteen Christus. Dan wordt Zijn verzoening en Zijn bedekking ontvouwd en meer en meer verklaard. Dan spreekt

Hij het uit: Indien gij Mij zoekt, laat dezen heengaan. In de rechtvaardiging worden puntjes werkelijk op hun plaats gezet.

En dat gaat dan ook weer samen met de afsnijding van alles wat van de mens is. Hoe meer men ontdaan is van de eigen stam, des te meer zal men alles in Christus vinden. Ik noemde hierboven ds. Kok. In het jongste nummer van het blad "Oude Paden" worden enkele zeer sprekende woorden van hem aangehaald over de afsnijding. Lees het maar eens na. Het gaat in alles hierom, hoe we onszelf kwijt kunnen raken, zo radikaal mogelijk, en tegelijk hoe we zo radikaal mogelijk in Christus kunnen roemen. En het eerste hangt met het tweede nauw samen.

De verkregen zekerheid is zo groot, dat de ware christen zich mag tooien met de volkomen gerechtigheid van Christus. Het woordje "evenals" uit het antwoord geeft dat duidelijk aan. Het spreekt van vaste zekerheid: evenals had ik nooit zonde gedaan.... Zo sterk en zeker kan er gesproken worden en dat kan alleen vanuit de rechtvaardiging, door het geloof in het Woord. We moeten vaststellen dat deze gefundeerde zekerheid bij de oude vromen veel meer vertolkers vond dan nu onder ons. Deze mensen leefden vaak uit een sterke blijmoedigheid omdat ze innerlijk houvast kenden. Het lijkt erop, dat het geestelijke leven in deze dagen bij u en bij mij meer een kwijnend bestaan lijdt. Daarom is het zo belangrijk dat alle registers opengaan, als er over de rechtvaardiging radikaal wordt gesproken. Lees daarover psalm 32 en Romeinen 5 maar eens biddend op na.

Hoe kan dat nu zo sterk gezegd worden?

Omdat tenslotte het woord rechtvaardiging niet op te vatten is als een rechtvaardigmaking in die zin dat er iets in of aan de zondaar plotseling verandert. Er verandert in de feiten van zijn leven niets. Hij is nog geheel en al zondaar en goddeloze. Hij is dan, zoals Luther aangaf, tegelijk zondaar en tegelijk rechtvaardig. En die uitspraak geeft al aan dat er twee kanten aan de zaak zijn. Het is maar net aan welke zijde van het schip u de netten uitwerpt.

Het is dan ook geen feitelijke rechtvaardigmaking, maar een rechtvaardigverklaring. Dat ligt mede opgesloten in de woorden van het antwoord dat "ik nog steeds tot alle boosheid geneigd ben". En het woord "evenals" geeft natuurlijk ook reeds aan dat ik niet zelf alle gerechtigheid volbracht heb, maar dat het is als of ik dat gedaan heb, in Christus.

In feite zijn drie kleine aanduidingen van het grootste belang in dit antwoord: eerst "al is het dat", daarna "nochtans"

en tenslotte "evenals". Kunnen we deze woorden begrijpen en plaatsen in ons eigen leven? Dan klinkt de roemtaal: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het Die

rechtvaardigt, wie is het Die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is....

P. Roos

WAAR IS ONS KIND?

Het ene boek is het andere niet. Het bespreken van het ene boek is ook dikwijls heel wat anders dan het bespreken van een ander boek. Hoe dat komt? Omdat daarbij altijd de aard en de bedoeling van dat boek betrokken moeten worden.

Ik besef het bovenstaande vooral nu ik het onlangs verschenen boek van ds. M.A. Kempeneers wil gaan bespreken. "Waar is ons kind?", zo heet het. Het is een geschrift dat een handreiking wil zijn rond het overlijden van jonge kinderen. Het schrijven en spreken over het sterven van kleine kinderen is een tere zaak. Het gaat immers niet alleen over het hartverscheurende verdriet dat zo'n sterven met zich meebrengt. Maar hiermee is ook nog eens verbonden de vraag naar de eeuwige staat van het overleden kindje. En de (misschien wel vertwijfelde) vraag van de ouders hoe ze hierover zekerheid kunnen hebben.

Welnu, aan dat laatste is dit boek gewijd. De schrijver meent dat hij daarin op grond van de heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis een heldere weg kan wijzen. Dat probeert hij in deze penenvrucht dan ook te doen. Maar, zo begrijpt u, dat vergt wel behoedzaamheid. Die behoedzaamheid kenmerkt dit boek. De Elburgse dominee trekt niet zomaar conclusies. Maar hij overweegt de gegevens uit de Bijbel serieus en zoekt dan voorzichtig een verantwoorde lijn te trekken.

Ook in de bespreking van dit boek wil ik dezelfde voorzichtigheid betrachten. Er zullen namelijk wel lezers van ons blad zijn die zelf hun kindje op jonge leeftijd hebben moeten verliezen. Dan liggen de dingen heel teer.

... Kunnen sterven

"Oude mensen moeten sterven. Jonge mensen kunnen sterven. Deze bekende uitdrukking geeft aan, dat we bij het woord 'sterven' veelal denken aan een gebeurtenis die plaatsvindt aan het einde van een lang leven en niet aan het begin. Dat maakt het sterven van een kind ook tot een eigensoortige en onvergelykelijke ervaring. Het is een onvoorstelbaar groot verdriet voor ouders, een ervaring die in hun leven maar heel moeilijk plaats gegeven kan worden" [11].

Ds. Kempeneers en zijn vrouw zijn, wat we wel noemen, ervaringsdeskundigen. In 1993 moesten ze het meemaken dat hun 13-uren oude zoontje Marijn kwam te overlijden. Bij zijn geboorte wees niets erop dat hij maar een half etmaal leven zou. Maar een gevaarlijke bacterie deed in enkele uren haar dodelijke werk.

In het kader van zijn opleiding aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn enkele jaren later bestudeerde student Kempeneers dit thema. Hij probeerde het te doordenken vanuit een exegetische, confessionele en pastorale invalshoek. In zijn doctoraalscriptie die hij er daarna aan wijdde, verwerkte hij mede de ervaringen van anderen die met het overlijden van een jong kind te maken hadden gekregen. En nu verscheen onlangs dit boek. Het is een neerslag van zijn bevindingen, aangereikt vooral aan bedroefde ouders.

In dit boekje gaat de schrijver vooral in op de geestelijke vragen rond de eeuwige bestemming van de jonggestorven kinderen. Daar wijst de titel ook op: "Waar is ons kind?" Het verlies van je kleine kindje is op zichzelf beschouwd al verschrikkelijk. Wat een verdriet brengt het mee. Het is zo tegennatuurlijk volgens onze ervaring. Een bloem, in de knop gebroken... Veel kerkelijke ouders kampen daarnaast nog met de martelende onzekerheid over de plaats waar hun kind na het sterven gekomen is. Is het bij de Heere? Of is het daar niet? Het was een kindje van zondige ouders. Dientengevolge was het zelf ook zondig, hoe klein het ook was. Wat betekent dat voor zijn of haar zielenheil? Het is deze vraag die in dit boekje nadrukkelijke aandacht ontvangt. Ds. Kempeneers doet dat met een betrokken en tere toon. In het kiezen van zijn woorden komt hij, naar mijn indruk, dicht bij de verdrietige ouders.

Hoe probeert de schrijver antwoorden te vinden op de vraag van zijn titel? Belangrijk is dat hij allereerst de lijnen vanuit de Heilige Schrift trekt [h. 1]. Dat blijkt nog niet zo gemakkelijk te zijn, want een overvloed aan gegevens is er niet voorhanden. Toch is er volgens hem wel een eenduidige conclusie mogelijk op grond van de Schriftgegevens. Vervolgens luistert hij naar de belijdenis van de kerk, met name naar de Dordtse Leerregels [h. 2]. Ook deze belijdenis

heeft niet anders willen doen dan te luisteren naar het Woord van de Heere Zelf. In het volgende hoofdstuk komen (zoals ze genoemd worden) de 'oudvaders' aan het woord, de pastorale schrijvers uit vroeger eeuwen [h. 3]. Ook velen van hen, bevindelijke predikers als ze waren, hebben zich over dit onderwerp uitgesproken. Onder hen zijn er die het verdriet van een jonggestorven kind hebben gekend.

Daarna gaat hij nader in op een overheersende gedachte die in dit verband leeft. Velen menen namelijk dat het behoud van een kind pas zeker is als een kind van God of een ambtsdrager daarin licht ontvangen heeft door middel van bijzondere beloften, een 'waarheid' rechtstreeks aan Hem of haar gegeven. Is dat de bijbelse weg? Hierover gaat hoofdstuk 4.

In de hoofdstukken 5 tot en met 8 komen enkele andere pastorale onderwerpen aan de orde: de voorbereiding van het kind op zijn aanstaande sterven, de wijze van de begrafenis en de verdere verwerking van het verdriet en de rouw. Het slothoofdstukje komt opnieuw op de centrale vraag terug: "Waar is ons kind?"

Uitgangspunten

De vraag is nu welke de lijn is die ds. Kempeneers in Schrift en belijdenis heeft ontdekt. Mogen de bedroefde ouders worden getroost en zo ja, hoe mag dat dan en op welke grond?

Het eerste wat gezegd moet worden is, dat de schrijver er niet omheen gaat dat ook onze jonge kinderen "kinderen des toorns" zijn die in Gods Rijk zomaar niet kunnen komen. Ze zijn onheiligen, geboren uit onheiligen. David beleed in Psalm 51 dat hij al vanaf de conceptie zondig was, nog voordat hij enige zonde daadwerkelijk had gedaan.

Een ander uitgangspunt van de schrijver is dat er geen mens, jong of oud, zalig wordt, of het is door de kruisverdienste van de Heere Christus. Alleen Zijn bloed reinigt van de aangeboren en de concrete zonden. Ook onze kleine kinderen worden slechts zalig door het heilswerk van de Middelaar van het verbond. Jammer dat dit fundamentele gegeven niet zo wordt uitgewerkt in dit boekje. Maar het behoort onmiskenbaar tot de grondregel van de schrijver.

Ten aanzien van de jonggestorvenen wijst, aldus ds. Kempeneers, de heilige Schrift deze lijn aan: "al zijn ze strafwaardig vanwege de erfzonde, het verbond mag voor de jonggestorven verbondskinderen als genoegzaam voor hun zaligheid geacht worden" [35]. Deze conclusie stemt overeen met wat zowel in de belijdenis van de kerk als door de meeste oude schrijvers ver-

staan is als wat de Heere ons dienaangaande heeft geopenbaard. Ik neem hier over de woorden uit de Contraremonstrantie, een geschrift uit het begin van de 17^e eeuw (enigszins herschreven): *"Voor Gods uitverkoren kinderen zijn te houden, niet alleen de volwassenen die in Christus geloven, maar ook de kinderen van het verbond, zolang zij in hun daden het tegendeel niet bewijzen. Daarom hebben gelovige ouders, wanneer hun kinderen in hun kindsheid komen te sterven, geen oorzaak om aan de zaligheid van hun kinderen te twifelen"* [43]. In deze lijn hebben ook de vaders van de Nationale Dordtse Synode zich uitgesproken. Zie hiervoor Dordtse Leerregels I, 17. Dit is de lijn die ook ds. Kempeneers in zijn boekje trekt.

Hij geeft hoog op van de vastheid van Gods verbond en van de welgemeendheid van Gods beloften. Daarbij bedoelt hij niet een of andere optimistische beschouwing te presenteren, als wel bijbelse troost te bieden in rouw en verdriet. De kinderen der gemeente delen in de beloften van vergeving en zaligheid die de Heere aan Zijn kerk toezegt, verzegeld in het sacrament van de Heilige Doop. Daarbij is het niet bepalend of het kindje zelf ook al daadwerkelijk gedoopt is. Ook niet of het al kenmerken van zijn of haar verkiezing tot de zaligheid heeft getoond. *"De belofte alleen moet voor de godzalige ouders genoeg zijn om te geloven dat hun jonggestorven kinderen behouden zijn. Niet wat de mensen ervan zeggen. En ze hoeven het ook niet te zoeken in bijzondere tekenen. Maar de toezegging alleen. Gods genadeverbond alleen"* [50]. We behoeven niet uit te sluiten dat de Heilige Geest bijzondere beloften gebruiken kan. Maar de 'gewone' weg, de weg van het geloof in de beloften van Zijn Woord, is een vaster en troostrijker weg.

Pastoraal

Door heel het boekje heen is de voorzichtige en genuanceerde toon opvallend. Daar wil ik mijn waardering voor uitspreken. Zo snel komen in zaken rond verbond en belofte allerlei standpunten tegenover elkaar te staan. Dat laat de kerkgeschiedenis wel zien. Zo niet in deze publicatie. Het geheel ademt een pastorale inzet. Terecht wijst ds. Kempeneers erop dat ook de Dordtse vaders niet per conclusie over de zaligheid van de kinderen spreken. Hun spreken is met name gericht op het bieden van bezinning en troost. Heel subtiel hebben de Dordtse vaders aangevoeld (ds. Kempeneers wijst daarop) dat de zaligheid, ook van de kinderen, niet een

zaak is van redeneren, maar van een waarachtig en levend geloof. *"Het mag intussen duidelijk zijn, dat de vaders zich niet uitspreken over het objectieve feit of alle verbondskinderen zalig zijn of niet, maar over het subjectieve geloof van de ouders. De vaders wijzen in dit artikel op de noodzaak dat het voorwerpelijke Woord onderwerpe-lijk beleefd wordt"* [49].

Ds. Kempeneers heeft over een gevoelig onderwerp geschreven. Ik meen dat de weg die hij wijst een goede, bijbelse weg is. Ze is geheel in de geest van de Dordtse vaders. Nu wordt dat in een enkele recensie ook wel betwist. Onlangs nog in de Wachter Sions waar ds. F. Mallan het boekje bespreekt. Breed citeert hij een fragment uit de Acta van de Synode van Dordt dat het tegendeel lijkt te zeggen. Wat hij daarbij niet vermeldt is, dat dit slechts de mening op enig moment van de afgevaardigden uit de provincie Utrecht was [zie Acta, heruitgave 1987, pag. 654v.]. Dit als een uitspraak van de synode zelf te presenteren is niet fair. En dat temeer daar ook de broeders van Utrecht hebben ingestemd met de inhoud van hoofdstuk I, par. 17. Duidelijk is dat de synode als geheel geen jonggestorven verbondskinderen tot de ver-

worpenen durfde rekenen.

Het doet evenmin recht aan de eerlijke bespreking in dit boekje om het af te doen als een blijk van de "gevaarlijke drieverbondenleer." Wat ds. Mallan daarover schrijft in zijn blad is een kariatuur, zeker in het verband van dit geschrift van ds. Kempeneers.

Ik wens dit boekje in de handen van velen. Vooral van bedroefde ouders. Opdat ze zullen ervaren dat bij de Heere milde handen en vriendelijke ogen van eeuwigheid zijn. Tot slot een woord van een oude schrijver, de Schotse hoogleraar Thomas Halyburton. Na het sterven van een elf maanden oud dochttertje, schrijft hij dat hij geen bijzondere belofte voor haar had. Maar, aldus Halyburton, *"ik mocht zien op de omvangrijke belofte van het verbond, die er voor ons en onze kinderen is"* [70].

N.a.v.: *Waar is ons kind? Een pastoraal-theologische verhandeling rond het overlijden van jonge kinderen. Uitgeverij De Groot Goudriaan, Kampen. Paperback. ISBN 90-6140-924-1. 137 pag. Prijs € 13,90.*

J.M.J. Kieviet

PROFETIE EN TONGENTAAL (1)

Vanuit de Pinksterbeweging zijn er de laatste honderd jaar vragen op tafel gelegd naar de bijzondere werkingen van de Heilige Geest. In de gereformeerde traditie is men altijd terughoudend geweest ten aanzien van de bijzondere werkingen van de Heilige Geest. De Reformatie heeft krachtig stelling genomen tegen de uitwassen van de doperse radicalen. Ook in het puritanisme en in de Nadere Reformatie was men voorzichtig ten aanzien van buitengewone verschijnselen van de Heilige Geest. De vraag kan gesteld worden of dit al of niet terecht is. Beslissend is de vraag wat de Schrift zegt over profetie en tongentaal.

Profetie in het Oude Testament

Oude en Nieuwe Testament vormen een eenheid. Het is dan ook een goede zaak eerst te bezien wat het Oude Testament over profetie te vermelden heeft om dan te gaan zien naar de gegevens van het Nieuwe Testament. De schrijver, dr. W. van Vlastuin, gaat er van uit dat de profetie in het Nieuwe Testament niet wezenlijk anders is dan de profetie in het Oude Testament.

Wat is profetie eigenlijk? De Heere spreekt door middel van de profeten

tot het volk. Hierbij valt te denken aan het spreken van Mozes bij de wetgeving vanaf de berg Sinaï. De Heere spreekt eerst en dan spreekt de profeet. Het gaat dan om onmiddellijke openbaringen. De Heilige Geest geeft die openbaringen aan de profeet. Dit gebeurt vaak door dromen en gezichten. We lezen regelmatig in de Bijbel dat een profeet Gods Woord heeft gezien. De profeet, bijvoorbeeld Samuël, wordt een ziener genoemd. In de openbaring tot de profeten spreekt de Heere tot Zijn volk. De profeten zijn zich er van bewust dat zij Gods woorden spreken. De profeten spreken met Goddelijk gezag. Zij zeggen: "Alzo spreekt de HEERE". Wat de profeten zeggen gebeurt. Gods woorden vallen niet ter aarde. De Heere vervult Zijn beloften en doet Zijn oordelen komen. Bij Nathan zien wij dat deze eerst zijn eigen gedachten geeft over de tempelbouw. Hij vindt het een goed idee. Maar in de nacht openbaarde de Heere Zijn eigenlijke wil. David mag geen tempel bouwen.

Wat was nu eigenlijk de inhoud van de oudtestamentische profetie? Wanneer wij aan profetie denken, denken we te veel en te eenzijdig aan het voorspellen van de toekomst. Het voorzeggen van toekomstige gebeurtenissen behoort

wel tot de profetie, maar de profetie gaat er niet in op. Er behoort meer tot de profetie. De profeten komen op voor het recht van God, zij eisen naleving van de wet van God, gehoorzaamheid aan de geboden van God en veroordelen het overtreden van Gods geboden. De profeten waarschuwen tegen zelfverzekerdheid. Profeten willen de wet van God uitleggen en handhaven. Zij waarschuwen tegen afgoderij en uitbuiting. Als een profeet niet getrouw zijn werk doet, zal het bloed van het volk van zijn hand geëist worden. Op blz. 25 wordt de omschrijving van Calvijn geciteerd: "Over het ambt van de profeten zou veel gezegd en verhandeld kunnen worden, maar geen enkele samenvatting bevalt mij beter dan wanneer we de profeten als een verlengstuk van de wet zien, waarin zij hun onderricht, als rivieren uit een bron hebben afgeleid." De profeten voegen niets aan de wet toe, maar ze passen de wet toe op hun eigen situatie. De profeten profeteren ook van het heil in Christus. Zij overstijgen dus hun eigen tijd.

Er zijn ware en valse profeten geweest. De valse profeet spreekt niet het woord van God, maar de taal van zijn eigen hart. Onder valse profeten vallen bijvoorbeeld profeten van de Baäl, maar er zijn ook valse profeten die zeiden dat zij in de Naam des Heeren profeteerden. Soms spreken valse profeten een halve waarheid. Maar een halve waarheid is een hele leugen. Valse profeten proberen mensen gerust te stellen en hen te behagen. Zij spreken van heil al worden Gods geboden verlaten. De oproep tot bekering klinkt niet. Zij doen zelf zonden en bevorderen het kwaad.

De ware profeet is vaak eenzaam, het kost veel om profeet te zijn. De ware profeet huivert vanwege de boodschap die hij moet doorgeven. Zonder roeping is het onmogelijk profeet te zijn.

Wat de voortgang van de profetie onder Israël betreft valt het volgende op te merken: de aartsvaders kregen profetische openbaringen, bij Mozes werd het instituut van de profeet ingesteld en na de dagen van Samuël begon de profetie voluit te functioneren. We lezen van profetenscholen.

In Christus komt alle profetie tot vervulling en bestemming (Hebr. 1:1). God openbaart Zich definitief in Zijn Zoon. In de mens Jezus ontmoeten we de eeuwige God.

Profetie in het Nieuwe Testament

De vraag is of er verschil is tussen de profetie in het Oude en in het Nieuwe Testament. Petrus verbindt de profeet Joël met de profeterende zonen en dochters. We lezen niets van een verschil. Lukas maakt ook geen verschil tussen de profe-

tie in het Oude en in het Nieuwe Testament. Er is geen sprake van profetie met een lagere waarde of met een minder gezag. In het Nieuwe Testament wordt het gezag van de oudtestamentische profeten volmondig erkend. Men hield Johannes voor een profeet. De Samaritaanse vrouw erkende Jezus als Profeet omdat Hij haar alles gezegd had wat zij gedaan had (Joh. 4:19). In het Nieuwe Testament zag men iemand als profeet wanneer hij sprak met gezag namens God, als hij bovennatuurlijke kennis had en als zijn boodschap door wonderen werd bevestigd. Veel profetieën uit het Oude Testament werden vervuld in Jezus.

We lezen in Hand. 11 over de profeet Agabus die afkomstig was uit de gemeente van Jeruzalem. Hij openbaart door de Geest dat er een grote hongersnood zal komen. Dat is ook uitgekomen in de tijd van keizer Claudius. De woorden van Agabus zijn de woorden van de Geest. Ook profeteert Agabus dat de Joden Paulus zullen binden te Jeruzalem en zullen overleveren aan de heidenen. Profetie is een rechtstreeks door God geïnspireerde verkondiging. Aan de profeet worden dingen geopenbaard die anderen niet zien. De apostelen profeteerden op de Pinksterdag. Petrus verkondigde op die wijze Christus vanuit het Oude Testament. Zowel de oudtestamentische profetie als de nieuwtestamentische profetie is een openbaring van God.

Pinksteren is een eenmalig heilsfeit: de verheerlijkte Christus heeft Zijn Geest uitgezonden. In het boek Handelingen lezen we dat bij het doorbreken van grenzen tekenen en wonderen plaatsvonden. Nog binnen het boek Handelingen zien we dat het aantal tekenen en wonderen afneemt. Op blz. 60 lezen we dat het einde van het apostolaat (het ambt van de apostelen) samenhangt met het einde van de profetie. Apostelen en profeten hebben een grondleggende functie gehad voor de kerk van alle tijden.

Er is grote overeenstemming tussen de profetie van het Oude en van het Nieuwe Testament. Ook de nieuwtestamentische profetie is onfeilbaar en heeft goddelijk gezag.

Profetie in de Gereformeerde traditie

Luther wees geestdrijverij af, de Geest mag niet los worden gemaakt van het Woord. De Schrift en de uiterlijke prediking mogen niet veracht worden. Calvijn leert ons veel over de Heilige Geest en Zijn werk. Ook Calvijn streed tegen de dopersen. Calvijn laat een grote terughoudendheid zien ten aanzien van de gaven van de Geest. Sinds de afsluiting van de canon, hebben we genoeg aan de inhoud van de Bijbel en zijn er

geen nieuwe openbaringen meer. Calvijn zegt dat het van de duivel is meer te willen weten dan Gods Woord ons openbaart. Als Calvijn spreekt over de gave van de profetie dan bedoelt hij de gave om het Woord te verstaan en uit te leggen (blz. 71). Ook ziet hij de gave van de voorspelling.

In de Heidelberger Catechismus komt naar voren dat iedere christen een profeet is. De christen is gezalfd tot profeet, priester en koning. De gelovige heeft geestelijke kennis van God en Zijn Zoon. De catechismus wijst in zondag 12 niet naar de gave van de profetie. De Catechismus noemt het belijden een vorm van profeteren.

Er zijn verschillende pogingen gedaan om de "profetie" een plaats te geven in het kerkelijke leven. De auteur verwijst naar Luther, Bullinger en Zwingli. Zwingli organiseerde in Zürich openbare bijeenkomsten voor Bijbelstudie. Elke morgen en elke middag werd er in het koor van de Domkerk een schriftgedeelte gelezen. Een predikant gaf uitleg van de Schrift en er konden vragen over de leer worden gesteld. Ook in Genève komen we dit tegen vanaf 1536. Predikanten legden bij toerbeurt een schriftgedeelte uit en eenvoudige gelovigen konden hierbij vragen stellen. Ook Bucer deed dit in Straatsburg.

In Londen ontwikkelde zich na 1550 een profetie in de vorm van een openbare Bijbelstudie. In de Wezelse artikelen van 1568 wordt over profeten gesproken die tot taak hadden de Schrift uit te leggen. Vaak werd systematisch een Bijbelboek behandeld. Eigenlijk was dit een vorm van prediking. Korte tijd later vergaderde men in Emden over de kerkorde. Dan worden de profeten niet meer genoemd. Ook in de tijd van de afscheiding heeft men zich wel beroepen op de gave van de profetie om oefenaars, lekenpredikers, te laten voorgaan in de uitleg en toepassing van Gods Woord.

De puriteinen hebben profetie ook wel verstaan als prediking die moet doordringen in de geest van de hoorders. De prediker die door de Geest wordt geleid, krijgt de gave om het Woord direct in de gegeven situatie toe te passen.

Ook de profetie als voorzegging had een plaats. Alexander Peden heeft veel voorspellingen gedaan die uitkwamen. Peden zat ruim vier jaar gevangen op Bas Rock, een eilandje niet ver van de kust van Edinburgh. Hij werd door een jong meisje op zondagmorgen uitgelachen. Peden voorzegde haar dat haar lachen zou vergaan. Ze werd door een hevige windvlaag in zee geworpen. Toen een soldaat hem bespotten en zei dat hij door de duivel bezeten was, verklaarde Peden dat de soldaat zich zou bekeren van deze dwaasheid. Deze soldaat kwam in

diepe overtuigingen van zonde en werd tot de kennis van de Heere Jezus Christus geleid (blz. 83). Ook Brakel schrijft erover in de Redelijke Godsdienst, maar hij geeft er geen grote plaats aan. Brakel verstaat de eigenlijke profetie als het verstaan en verkondigen van Gods Woord. De profetie als voorzeggung ontkent hij niet. Maar hij zegt wel dat een christen niets mist als hij geen dromen en openbaringen aangaande de toekomst heeft. Het voorzeggung van de toekomst is van een andere orde dan de profeten die we in de Schrift tegenkomen (blz. 85).

Tot in de 20^e eeuw toe zijn er verschillende openbaringen over toekomstige gebeurtenissen bekend. Zo voelde Potappel aan dat er iets vreselijks zou gebeuren vlak voor de watersnood van 1953. Hij verdrinkte toen het huis waarin hij verbleef omver werd geworpen. Zo is er van predikanten bekend dat zij zeiden dat mannen uit een bepaalde plaats terug zouden keren na de tweede wereldoorlog. Dat is ook gebeurd. Deze profetische inzichten komen op uit de verborgen omgang met de Heere.

Op blz. 91 vinden we de volgende evaluatie: "In de gereformeerde traditie is diep besef van het geheimenis van de Heilige Geest. Hij werkt in het geheel van Zijn schepping. Hij geeft christenen inzicht in Zijn Woord en ook de gave om dat uit te dragen. Wij zijn er te klein voor om het grote geheimenis van de Geest en Zijn werkingen te bevatten. De Geest is soeverein en tegelijk is het de Geest van het Woord. Deze spanning herkennen we in de historie in de spanning tussen de ambtelijke structuren en het ambt van alle gelovigen. Men heeft het buitengewone niet willen ontkennen, maar onderwijl wilde men de gewone orde bewaren. In die gewone orde van de bediening van het Woord zijn we verlegen om de buitengewone kracht van de Heilige Geest.

Bovendien hebben sommige kinderen van God een bijzonder charisma om in de toekomst te blikken. We spreken van een profetisch charisma, maar we kunnen het niet vereenzelvigen met de profetie in het Oude of het Nieuwe Testament. We kunnen niet zeggen dat dit de gave is die de kerk nodig heeft. Het heeft voor ons niet dat gezag dat het profetische Woord heeft. Ook hier functioneert het onderscheid tussen inspiratie en illuminatie. De kerk is verlegen om een fris bad van de illuminatie door de Heilige Geest."

In een volgend artikel willen we nader ingaan op "tongentaal."

N.a.v. Dr. W. van Vlastuin, Profetie en tongentaal, paperback, 151 blz., € 13,50, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 90-331-2016-x. Hersteld

Hervormde studies deel 2. Ondertitel: De gaven van de Geest en de gereformeerde traditie.

BIDSTOND EN VOORBEDE GENERALE SYNODE 2007

Voorafgaand aan de vergadering van de generale synode 2007 zal op D.V. donderdag 30 augustus 2007 om 20.00 uur een gebedsdienst gehouden worden in ons kerkgebouw, Kerkbuurt 74 in Slie-drecht. In deze dienst zal de preses van de generale synode 2004, ds. J. Westerink van Urk-Maranatha voorgaan. Graag nodigen wij iedereen uit om bij deze dienst aanwezig te zijn en voorbede te doen voor het werk van de synode en de synodeleden.

Tevens roepen wij de kerken op om d.m.v. voorbede het werk van de generale synode aan de Heere op te dragen. Namens de roepende kerk van Slie-drecht-Beth-El,

*ds. J.P. Boiten, preses
drs. H. Kazen, scriba*

HYMN-AVOND GROTE KERK VIANEN

Op Deo volente zaterdag 22 september hopen we, voor de achtste keer, de jaarlijkse hymn-avond te houden in de Grote Kerk van Vianen. Aanvang half acht. Dit jaar is de leiding in handen van Dr. P. de Vries uit Waarder. Hij hoopt de hymns die gezongen worden toe te lichten. Het is raadzaam om van tevoren thuis de melodieën vast te oefenen. U kunt het programma, waarop ook de muziek afgedrukt is, opvragen: tel. 0184-662757 of e-mail ndenoudensr@kliksafe.nl.

De hymns die op het programma staan zijn:

1. Christ bears the names of all His saints (*J. Newton*)
tune: Dalehurst
2. I love the windows of Thy grace (*I. Watts*) tune: Fernlea
3. O for a closer walk with God (*W. Cowper*) tune: Beautitudo
4. Come, ye sinners, poor and wretched (*J. Hart*) tune: Lewisham
5. God of my life, to Thee I call (*W. Cowper*) tune: Brookfield
6. Sovereign Ruler of the skies (*J. Ryland*) tune: Vienna
7. Is then, the law of God untrue (*J. Hart*) tune: Continually
8. Though void of all that's good (*J. Hart*) tune: Avon

9. Immortal honours rest on Jesus' head (*W. Gadsby*)
tune: Huntingdon
10. What sacred Fountain yonder springs (*J. Irons*) tune: Belmont
11. O God, our Help in ages past (*I. Watts*) tune: St. Anne

We hopen op een gezegende avond.

JEUGDWERKADVISEUR LCJ

Door onoplettendheid onzerzijds is de herhaalde oproep voor een jeugdwerkadviseur van het LCJ niet geplaatst.

Onze excuses hiervoor.

De drukkerij

BOEKBESPREKINGEN

B. Hooghwerff. Het vrome volk in U verheugd. Gebonden, 221 blz., € 20,50, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2040-4. De ondertitel luidt: Uit het gezelschapsleven. In dit keurig uitgevoerde boek zijn herinneringen vastgelegd aan het geestelijk leven in de omgeving van Maasdam, Puttershoek en Lisse. Voor het samenstellen van dit boek maakte de auteur gebruik van bewaard gebleven brieven, foto's en mondelinge gegevens. Rond 1900 heerste er onder de eenvoudige arbeidersbevolking in de Hoeksche Waard grote armoede. Verschillende families uit Maasdam besloten te verhuizen naar Lisse en omgeving. Daar was volop werk in de bloembollenteelt, met name in het bedrijf van de Gebroeders Segers. Men moemde de Hoeksche waard in Lisse het 'Overmase'. Temidden van de armoede werkte de Heere in geestelijk opzicht in rijke mate. De families die verhuisden naar Lisse zochten en vonden ook in hun nieuwe omgeving geestverwanten en een schriftuurlijk bevinde-lijke prediking.

Het boek begint met een inleidend hoofdstuk over de (kerkelijke) situatie in Maasdam en Puttershoek. Daarna worden diverse families behandeld: fam. Segers, Kooijman- Reijkerkerk, Por, De Geus, Belder, Snaaijer, Wildeman, Monster en Van de Ree. Tenslotte wordt aandacht gevraagd voor ds. A. Voogel en is een preek opgenomen van hem getiteld: "De Doorbreker". Hiermee wil de auteur een indruk geven van de prediking waaronder vele personen die in het boek genoemd worden gesticht werden. Achterin is een bijlage opgenomen met gegevens uit het bevolkingsregister van Maasdam uit de periode 1890-1910 met betrekking tot verhuizingen naar Lisse

en Haarlemmermeer, aangevuld met gegevens uit het bevolkingsregister van Lisse. Het boek besluit met een register van persoons- en plaatsnamen. De titel van het boek is ontleend aan psalm 68:2 (berijmd). Wie familie of vrienden heeft onder de genoemden of woont in de plaatsen waar het over gaat en over de beschrevenen gehoord heeft, zal zeker van dit keurig verzorgde boek kennis willen nemen. Maar ook voor anderen zou het een goede zaak zijn kennis te nemen van het geestelijk leven dat door de Heere gewerkt werd in het verleden.

Ds. C.G. Vreugdenhil. Vruchtdragen voor Hem. Paperback, 187 blz., € 11,95, Uitgeverij Groen, Heerenveen, ISBN 978-90-5829-725-9. Het boek gaat over de vrucht van de Geest, zoals we daarover lezen in Galaten 5:22. De auteur is predikant van de Gereformeerde Gemeente te Vlissingen. De inhoud van het boek is door de auteur behandeld in een serie lezingen voor gemeenteavonden en is ook behandeld in de Oekraïne op toerustingsconferenties voor predikanten en voorgangers en de lezingen werden daar zeer gewaardeerd. We zijn daar zelf getuige van geweest. De lezingen zijn nu herschreven voor jongvolwassenen. Het boek kan gebruikt worden op een lidmatenkring of een 21+ vereniging. Aan het eind van elk hoofdstuk zijn vragen toegevoegd. Het boek bestaat uit negen hoofdstukken: De vrucht van de Geest. Liefde. Blijdschap. Vrede. Lankmoedigheid. Goeder-tierenheid en goedheid. Geloof (Trouw). Zachtmoedigheid (vriendelijkheid). Matigheid (zelfbeheersing). Er staan behaarswaardige dingen in dit boek. Als het over lankmoedigheid gaat lezen we op blz. 90 en 91 over het verdragen van fouten en tekortkomingen: "Hoewel ze het veelal niet zo bedoelen, doen mensen toch voortdurend dingen die ons raken, teleurstellen of irriteren. Denk bijvoorbeeld aan die automobilist die veel te langzaam voor je rijdt, terwijl je op die weg veel sneller mag rijden. Of, je hebt een afspraak met iemand, maar hij komt niet opdagen of hij is veel te laat. Wat denk je dan op zo'n moment? Bij de een gaat het om het gedrag van een buurman, bij de ander om dat van een broer of zus, waarin je geduld op de proef wordt gesteld. Je hoort soms iemand met een grote mond klagen over 'stompzinnigheid' van de ander. Zo'n opmerking komt vaak voort uit de gedachte dat je jezelf slimmer of handiger vindt dan die ander.

De Bijbel spoort ons aan om geduldig en verdraagzaam te zijn. In 1 Korinthe 13 zegt de apostel dat de liefde alle dingen verdraagt (vers 7). Er is blijkbaar veel

liefde nodig om de fouten van de ander te verdragen. Als je toch ziet hoe God ons in Zijn grote geduld elke dag verdraagt! Wat komen we vaak in de verleiding om onverdraagzaam te zijn ten opzichte van vrienden en familieleden. Laten we beseffen dat onze fouten en tekortkomingen ten opzichte van God veel ernstiger zijn dan de kleine misstappen van anderen waarover wij ons soms zo vreselijk opwinden. Laten we de zwakheden van anderen geduldig verdragen en vergeven."

Ds. P. van Ruitenburch. Zeker weten. Gebonden, € 19,90, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2041-1. De ondertitel luidt: 'Thematisch dagboek bij de Bijbel.' De auteur is sinds 1996 verbonden aan de Netherlands Reformed Congregation van Chilliwack BC, Canada. Het dagboek is thematisch van opzet. Elke maand komt een ander onderwerp aan de orde. De behandelde onderwerpen zijn: Gods Woord. Het Heilig Avondmaal. De lijdende Borg. Ziek zijn en sterven. De Heilige Geest. Bidden. Geloof en zekerheid. Onze zonden. Petrus. Zijt heilig. In God verblijd. De komst van de Messias.

De auteur heeft elke dag enkele teksten opgenomen in de kantlijn om die ook te bestuderen bijvoorbeeld door de kanttekeningen op de Statenvertaling te raadplegen. Ook is bij elke dag een vraag opgenomen ter overdenking. We lezen over het bedroeven van de Heilige Geest op 20 mei ondermeer: "Als Gods kinderen het wat makkelijker gaan nemen en hun eerste liefde verlaten, als ze de Bijbel steeds meer dicht laten en als het gebed verslapt, heeft dat ernstige gevolgen. De Heilige Geest wordt dan immers bedroefd en trekt Zich terug. Gods Woord blijft dan een gesloten Boek, de preken doen niet veel en Gods kinderen kunnen daardoor zuur, onverschillig, kritisch en lauw worden. Soms proberen ze hun stand op te houden en praten ze groot, terwijl ze weten dat er iets niet klopt. Hun trotse hart kan voor een tijd weigeren om voor God te buigen. Kortom: als Gods kinderen de Geest bedroeven, kunnen ze in een nare toestand terechtkomen en het gevoel van Gods genade kan voor een tijd helemaal weg zijn. De geïnteresseerde lezer zou het laatste hoofdstuk van de Dordtse Leerregels eropna kunnen lezen." Naast de veelheid van dagboeken die er al is, zal ook dit dagboek zijn weg wel weten te vinden. Achterin is een tekstregister opgenomen.

Baxter. Geestelijke Depressiviteit, Paperback, 53 blz., € 5,-, Uitgeverij P. Boekhout, Hertenkamp 7, 4691 RJ Tholen, ISBN 90-75957-46-7. Richard Baxter leefde van 1615-1691. Deze puritein is vooral bekend door zijn boekje "The Reformed Pastor." Baxter had altijd te kampen met een slechte gezondheid en heeft zelf een forse depressie meegemaakt. Hij schrijft dus als ervaringsdeskundige. In 1662 werd hij samen met andere puriteinen uit de Kerk van Engeland verstoten. In 1685 is hij gevangengezet in de Tower van Londen en hij kwam pas vlak voor zijn dood vrij. Negentien jaar heeft hij als predikant gearbeid in Kidderminster. Baxter schrijft over zijn werk het volgende: "Toen ik naar Kidderminster kwam was er in elke straat ongeveer één gezin dat God aanbad en zijn naam aanriep. Toen ik wegging waren er sommige straten waar nog maar één gezin was dat dit niet deed." Baxter heeft een preek over depressiviteit gehouden die verkort en gemoderniseerd is weergegeven in het engelstalige blad "Sword & Trowel" van 2002 nr. 4. De vertaling van Theo Visser in dit boekje is hierop gebaseerd en er is enigszins vrij vertaald. Dit neemt niet weg dat er in dit boekje waardevolle zaken staan aangegeven. Depressiviteit komt veel voor in onze tijd. Onderzoek heeft aangetoond dat 1 op de 10 mannen en 1 op de 5 vrouwen er in het leven mee te maken krijgt. Bij het lezen van dit boekje moeten we uiteraard wel bedenken dat de lezing in 1661 is gehouden en dat men toen minder wist dan nu over depressiviteit. In het voorwoord lezen wij het volgende: "Baxters lezing is een pastorale handreiking om personen te helpen die worstelen met droefheid over de zonde, wat hun hele leven beheerst. Baxter probeert niet mensen ervan te overtuigen dat zondekennis niet nodig is, maar probeert een bijbels kader aan te geven waarbinnen deze zondekennis past en pastorale hulp te bieden wanneer de zondekennis het leven met God en mensen overheerst." Wat Baxter als overmatige droefheid aanduidt zouden wij depressiviteit noemen. Tijdens depressiviteit kunnen mensen door godslasterlijke gedachten gekweld worden. Op blz. 22 lezen we: "De meesten van hen worden verschrikkelijk gekweld door godslasterlijke gedachten. Ze beven erbij, maar kunnen ze toch niet onderdrukken. Ze worden ertoe verleid om de Schrift in twijfel te trekken of het christendom, of het toekomstig leven, of om iets verkeerd van God te denken. Vaak worden ze ertoe gedrongen, alsof ze er door iets van binnen toe worden aangezet, om iets godslasterlijks over God te zeggen of om Hem te verloochenen. Ze beven

erbij, maar toch achtervolgt het hen. En sommige arme zielen voelen, zodra de godslastering is uitgesproken, dat hun verdoemenis bezegeld is en dat ze tegen de Heilige Geest hebben gezondigd." Ook kan men gekweld worden door de vraag of het berouw over de zonde wel oprecht is. Hierover schrijft Baxter op blz. 48 behartenswaardige dingen: "Berouw is oprecht, zelfs als tranen en intens verdriet afwezig zijn, wanneer een mens zijn zonde liever wil loslaten dan eraan vasthouden en hij er oprecht, hoe wel onvolmaakt, naar streeft om deze te overwinnen. Zonden die een mens meer haat dan liefheeft, zullen hem niet verdoemen." Tenslotte geef ik de gedachten van Baxter weer over de zonde tegen de Heilige Geest (blz. 51): "De zonde die de lastering van de Heilige Geest wordt genoemd, is de zonde van niemand die gelooft dat Jezus de Christus is, noch is het de zonde van hen die er bang voor zijn dat ze haar bedreven hebben. Het is zelfs niet de zonde van ieder ongeloofvige, maar alleen van enkele verstokte vijanden die wonderen van Christus en Zijn Geest zien die zo groot zijn dat ze hen ervan overtuigen dat Hij van God komt, maar die Hem een occultist noemen die zulke wonderen met behulp van de duivel bewerkstelligt."

Coosje van Campen. De vreugde tegemoet. Paperback, 48 blz., € 6,50, Uitgeverij F. Hardeman, Ede, ISBN 90-76430-43-8. De ondertitel luidt: "Woorden van troost en bemoediging." Er is blijkbaar behoefte aan de gedichten van Coosje van Campen. De meeste gedichtenbundels van haar zijn uitverkocht. Verzoeken kwamen binnen om vroeger gepubliceerde gedichten weer

uit te geven. In deze bloemlezing is daaraan voldaan. Ook zijn nog niet eerder gepubliceerde gedichten opgenomen. Het bundeltje zal zijn weg wel weten te vinden. Een gedicht over de opstanding willen we weergeven (blz. 33):

Zoals een bol
diep in de grond verborgen,
met sneeuw en ijzel overdekt,
tot leven komt
in vroege voorjaarsmorgen,
door warme zonneschijn gewekt,

zo slapen wij,
na 't sterven, in de aarde,
door God zorgvuldig toegedekt,
tot straks door Hem
wat Hij zo trouw bewaarde
in volle bloei wordt opgewekt.

Floribella, Stille uren, paperback, 48 blz., Uitgeverij Fuchs, Postbus 142, 2420 AC Nieuwkoop. Het dichtbundeltje onder pseudoniem (schuilnaam) uitgegeven, is bedoeld om mensen te bemoedigen. De gedichten wijzen heen naar God, bij Wie alleen de enige ware troost en steun te verkrijgen is onder moeilijke levensomstandigheden.

Lekker weg op Texel

De Verrassing.nl

Veertien accommodaties, waaronder acht bungalows en vijf nieuwe chalets.

De Noordel

Park achter De Verrassing. Vijf luxe bungalows met veel privacy.

De Noorderhoeve.nl

Twee vakantiewoningen voor zorgvakanties. Ook uitermate geschikt voor minder validen.

Boeken? Bel 0222 31 89 06

Zorg dichtbij

Rotterdam
Gouda
Veenendaal

Zwijndrecht
Gorinchem

Goes

Actief in uw regio!

Waar u ook woont, Agathos brengt zorg dichtbij:

- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Psychosociale zorg

Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen. Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos

THUISZORG

T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl

Zorg met een eigen kleur

Christelijke

boeken & muziek

't Boekendal

Winkelcentrum Urkerhard
Nagel 48, 8321 RG Urk

Tel: 0527 - 682110 Fax 0527 - 688668

Boeken & Bijbels

CD's en Bladmuziek

Schoolartikelen

Kadoartikelen

Kopieerservice

Wenskaarten

Verzending door heel Nederland

TE KOOP Stacaravan op **DE HOFSTEE** in Nunspeet met 3 sl.k.
3 jaar oud op ongeveer 200 m2. Het park is het hele jaar open. Alles compleet, o.a. wasmachine/droger, nieuwe blokhut enz.
Vraagprijs: € 25.000,- en is gelijk te aanvaarden.
Inl + foto's tel. 0186-613788.

Fam. W.J. den Haan,
Bizetstraat 10,
3261 WH Oud Beijerland.

Te huur op Schouwen-D
kampeerplaatsen op rustige
kl. camping bij boerderij
Ideaal voor kinderen
Voor info:
0111-671653
Fam. vd Velde